INNOVATSION TEXNOLOGIYALARGA ASOSLANGAN SANOAT TARMOQLARINING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA’MINLASHDA XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISH

Baxitbayeva Shaydaxan Baxitbayevna
Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti Iqtisodiyot yo‘nalishi 2-kurs magistranti
Email; shaydobaxitbayevna92@gmail.com
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23504285

Annotatsiya. Ushbu tezisda innovatsion texnologiyalar asosida sanoat tarmoqlarining barqaror rivojlanishini ta’minlashda ilg‘or xorijiy tajribadan foydalanish imkoniyatlari o‘rganiladi. Rivojlangan davlatlarda raqamli transformatsiya, resurs tejamkor texnologiyalar va innovatsion boshqaruv mexanizmlarining sanoat samaradorligiga ta’siri tahlil qilinadi. Shuningdek, xorijiy tajribalarni O‘zbekiston sanoat korxonalariga moslashtirish hamda ishlab chiqarishning iqtisodiy va ekologik barqarorligini oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: innovatsion texnologiyalar, sanoat tarmoqlari, barqaror rivojlanish, xorijiy tajriba, raqamli transformatsiya, resurs samaradorligi.

Jahon iqtisodiyotida sanoat tarmoqlarining barqaror rivojlanishi innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga keng joriy etish bilan chambarchas bog‘liq. Raqamlashtirish, sun’iy intellekt, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va energiya tejamkor texnologiyalar korxonalarning ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish hamda ekologik ta’sirni kamaytirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Sanoat tarmoqlarining barqaror rivojlanishi faqat ishlab chiqarish hajmining o‘sishini emas, balki iqtisodiy samaradorlik, ekologik xavfsizlik va texnologik raqobatbardoshlikning o‘zaro uyg‘unligini ham nazarda tutadi. Shu sababli innovatsion texnologiyalarni joriy etishda ularning iqtisodiy natijalari bilan bir qatorda energiya sarfi, ishlab chiqarish chiqindilari va mehnat unumdorligiga ta’sirini baholash muhim hisoblanadi.

Xorijiy tajribada Germaniyaning Industry 4.0 konsepsiyasi alohida ahamiyatga ega. Ushbu yondashuv ishlab chiqarish uskunalari, raqamli platformalar va axborot tizimlarini o‘zaro integratsiyalash orqali sanoat jarayonlarini samarali boshqarishga qaratilgan. Yaponiyada Society 5.0 konsepsiyasi doirasida raqamli innovatsiyalarni iqtisodiy rivojlanish va jamiyat ehtiyojlari bilan uyg‘unlashtirishga e’tibor qaratiladi. Janubiy Koreyada esa aqlli fabrikalar, avtomatlashtirish va texnologik innovatsiyalar sanoatni modernizatsiya qilishning muhim yo‘nalishlari sifatida rivojlantirilmoqda.

Mazkur tajribalar O‘zbekiston sanoat korxonalarida ham innovatsion rivojlanishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini ko‘rsatadi. Xususan, ishlab chiqarish jarayonlarini raqamli monitoring qilish, energiya iste’molini optimallashtirish, zamonaviy texnologik uskunalarni joriy etish va mutaxassislarning raqamli kompetensiyalarini oshirish ustuvor vazifalardan hisoblanadi.

Jahon iqtisodiy forumining 2025-yilgi Global Lighthouse Network tadqiqotida sun’iy intellekt va ilg‘or raqamli yechimlarni joriy etgan korxonalarda mehnat unumdorligi, resurslardan foydalanish samaradorligi hamda ekologik ko‘rsatkichlar yaxshilangani qayd etilgan. Xususan, yangi tan olingan ilg‘or ishlab chiqarish obyektlarida mehnat unumdorligi o‘rtacha 53 foizga oshgani va ishlab chiqarish xarajatlari 26 foizga kamaygani bildirilgan. Biroq ushbu ko‘rsatkichlar tanlab olingan ilg‘or korxonalarga tegishli bo‘lib, barcha sanoat korxonalariga umumlashtirilmasligi kerak .

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

O‘zbekistonda ham sanoat tarmoqlarining innovatsion va ekologik barqarorligini ta’minlash davlat iqtisodiy siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biridir. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-yanvardagi PF–16-sonli Farmonida iqtisodiyot tarmoqlarining yashil transformatsiyasini jadallashtirish, resurs tejamkorligini oshirish va ilg‘or texnologiyalarga asoslangan sanoatni rivojlantirish vazifalari belgilangan.

O‘zbekiston Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligining 2026-yil yanvar oyida e’lon qilgan ma’lumotlariga ko‘ra, 2025-yilda sanoat, xizmat ko‘rsatish va qishloq xo‘jaligi sohalarida umumiy qiymati 12,6 milliard AQSH dollariga teng 9 868 ta loyiha ishga tushirilgan. Shundan 6 milliard dollarlik qismi sanoat loyihalariga to‘g‘ri kelgan. Bu sanoatni modernizatsiya qilish uchun investitsion imkoniyatlar mavjudligini ko‘rsatadi, biroq loyihalarning innovatsion samaradorligini alohida baholash talab etiladi.

Xorijiy tajribani O‘zbekiston sharoitida samarali qo‘llash uchun sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni bosqichma-bosqich joriy etish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish, texnologiyalar transferini rivojlantirish hamda innovatsion loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish maqsadga muvofiq. Bunda korxonalarning texnologik tayyorgarligi, investitsiya imkoniyatlari va malakali kadrlar bilan ta’minlanganligi hisobga olinishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, innovatsion texnologiyalarga asoslangan sanoat tarmoqlarining barqaror rivojlanishini ta’minlashda xorijiy tajribadan foydalanish O‘zbekiston iqtisodiyoti uchun muhim istiqbolli yo‘nalish hisoblanadi. Raqamli transformatsiya, energiya samaradorligi, innovatsion boshqaruv va ekologik texnologiyalarni milliy sanoat xususiyatlariga moslashtirish ishlab chiqarish raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. World Economic Forum. (2025). Global Lighthouse Network 2025. Geneva: World Economic Forum. Rasmiy hisobot.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 30-yanvardagi PF–16-sonli Farmoni. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasini “Atrof-muhitni asrash va ‘yashil iqtisodiyot’ yilida amalga oshirishga oid davlat dasturi to‘g‘risida”. Lex.uz.
3. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. (2026). In 2025, 9,868 Projects Were Launched in Uzbekistan Across the Industrial, Services, and Agricultural Sectors. Rasmiy ma’lumot.
4. UNIDO. International Yearbook of Industrial Statistics 2025. United Nations Industrial Development Organization. UNIDO nashri.
5. World Economic Forum. The Lighthouse Operating System: Driving Responsible Transformation. Geneva: World Economic Forum. Rasmiy nashr

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.